

JAROMÍR DEMEK

25. MEZINÁRODNÍ GEOGRAFICKÝ KONGRES PAŘÍŽ / ALPY 1984

J. Demek: *The 25th International Geographical Congress, Paris / Alpes 1984*. Sborník ČSGS 90, 1, p. 17—22 (1985). — The author gives a brief report of the most important items and results of the International Geographical Congress held in Paris in August 1984. He took part in the congress with a group of 25 Czech and Slovak geographers. The minutes of the 16th General Assembly of the I. G. U. are discussed. The next international congress will be held in Australia in 1988.

Dvacátý pátý mezinárodní geografický kongres v srpnu a v září 1984 byl společnou akcí geografů alpských zemí (Francie, NSR, Itálie, Švýcarska a Rakouska). Hlavního zasedání kongresu, které se konalo ve dnech 27. — 31. srpna 1984 v Paříži, se zúčastnila skupina 25 českých a slovenských geografů, kteří tak měli možnost seznámit se s nejnovějšími pokroky geografie a kartografie ve světovém měřítku. Několik našich geografů se podílelo i na předsjezdových sympoziích a posjezdových exkurzích. Celkově se kongresu zúčastnilo kolem 2500 (hlavního zasedání v Paříži 2200) geografů z 86 členských států IGU.

Kongres byl připraven mezinárodním organizačním výborem složeným ze zástupců pořadajících států v čele s profesorem A. Journauxem (Francie). V organizaci kongresu se bohužel vyskytlo dosti nedostatků.

Významnou součástí 24. mezinárodního geografického kongresu bylo 16. valné shromáždění Mezinárodní geografické unie (IGU) v Paříži.

16. valné shromáždění IGU

Valné shromáždění Mezinárodní geografické unie (IGU) se sešlo během kongresu celkem třikrát, a to v úterý 28. srpna, ve středu 29. srpna a k závěrečnému jednání v pátek 31. srpna 1984. Valné shromáždění řídil prezident IGU prof. A. L. Mabogunje (Nigérie). Program valného shromáždění byl připraven na setkání vedoucích oficiálních delegací jednotlivých členských států IGU v neděli 26. srpna 1984.

Na prvním zasedání 28. srpna valné shromáždění přijalo program zasedání, zvolilo sčítací komisaře pro volby a finanční výbor ad hoc ve složení Chauncy D. Harris (USA), Philippe Pinchemel (Francie) a S. A. Jevtějev (SSSR).

Valné shromáždění přijalo za členy IGU následující země: Libanon, Togo a Zimbabwe.

Poté valné shromáždění vyslechlo zprávy prezidenta prof. A. K. Magogunjeho (Nigérie) a generálního sekretáře a pokladníka prof. W. Man-sharda (NSR). Hlavní činnost mezi kongresy spočívala v práci 15 komisí a 23 pracovních skupin. Výkonný výbor ustavil mezi kongresy novou pracovní skupinu pro morfotektoniku. V roce 1982 byla v Rio de Janeiru uspořádána regionální konference pod názvem „Problémy regionálního a sociálního rozvoje v rozvojových zemích, zejména v Latinské Americe“. Výkonný výbor se sešel celkem čtyřikrát. Na zasedání výboru v roce 1982 byl ustaven Výzkumný vývojový výbor v čele s prof. R. Fuchsem (USA), jehož účelem bylo zkoumat možnosti rozšíření mezinárodní spolupráce na výzkumných projektech a možnosti jejich financování. IGU udržovalo vztahy s ICSU, Mezinárodním výborem pro sociální vědy (ISSC), UNESCO a tradiční styky s Mezinárodní kartografickou asociací (ICA).

Ve finanční zprávě bylo konstatováno, že řada zemí v souladu s výzvou 15. valného shromáždění postoupila do vyšších kategorií (SSSR z VIII. do IX., Indie ze III. do IV., Nigérie z I. do II., Tchaj-wan z I. do II., Singapur z asociovaných členů do I. kategorie). NDR snížila svůj příspěvek z V. do IV. kategorie. ČSSR je v nejnižší I. kategorii. 22 členských zemí nezaplatilo členský příspěvek za rok 1983 a 14 zemí pak nezaplatilo již za uplynulé tři roky a podle stanov by měly být vyloučeny z IGU. Návrh na vyloučení však nebyl podán.

Prof. R. Fuchs (USA) podal zprávu o mezinárodních projektech a zejména doporučil zapojení IGU do mezinárodního programu „Globální změny — člověk a geosféra“. Stručná byla vystoupení představitelů ICSU a ISSC.

Prof. H. Lüdemann (NDR) navrhl valnému shromáždění, aby každá členská země připravila pro příští mezinárodní geografický kongres stručnou zprávu o stavu geografie v daném státě. Návrh byl přijat.

Na závěr zasedání se rozvinula delší diskuse o změnách statutu, které se týkaly zejména:

- a) vytvoření studijních skupin místo dosavadních pracovních skupin, u nichž nebyl jasný rozdíl mezi komisí a pracovní skupinou; účelem nových studijních skupin je studovat určité geografické problémy, zejména s cílem ustavení komise IGU; komise budou ustavovány pouze na návrh studijních skupin po prozkoumání příslušného problému,
- b) vypuštění názvu národní komitét ve statutu a jeho nahrazení pouze termínem komitét pro IGU; návrh byl předložen po jednání výkonného výboru IGU s delegací ČLR a jeho cílem bylo obnovení členství ČLR v IGU při současném zachování členství Tchaj-wanu; ve vnitřním styku mohou se komitéty IGU i nadále nazývat národní komitéty pro IGU.

Oba návrhy byly po hlasování přijaty většinou hlasů.

Na druhém zasedání valného shromáždění IGU 29. srpna ohlásila ČLR obnovení svého členství v IGU. Generální sekretář prof. W. Man-shard poté oznámil, že IGU má 81 řádných a 8 asociovaných členů (tj. o 4 více než v roce 1980).

Prof. Chauncy D. Harris přečetl zprávu finančního výboru. Valné shromáždění pak většinou hlasů přijalo návrh na zvýšení ročního členského příspěvku z 225 US dolarů na 275 US dolarů u řádných a 60 US dolarů u asociovaných členů.

Na třetím zasedání valného shromáždění 31. srpna se nejprve pro-

jednávala otázka komisí a pracovních skupin. Valné shromáždění hlasováním schválilo následující komise a jejich předsedy pro období 1984 až 1988:

1. Výchova v geografii, J. P. Stolzman, USA.
2. Získávání a zpracování geografických údajů, D. Marble, USA.
3. Geografický monitoring a geografická prognóza, S. A. Jevtějev, SSSR.
4. Měření, teorie a aplikace v geomorfologii, A. Schick, Izrael.
5. Horská geokologie, B. Messerli, Švýcarsko.
6. Populační geografie, J. I. Clarke, Velká Británie.
7. Městské systémy ve vývoji: procesy a postupy, L. S. Bourne, Kanada.
8. Měnící se zemědělské systémy, M. J. Troughton, Kanada.
9. Pobřežní prostředí, R. Paskoff, Tunisko.
10. Průmyslové změny, J. G. Linge, Austrálie.
11. Mezinárodní rozdělení práce a regionální vývoj, R. P. Misra, Indie.
12. Význam periglaciálních jevů, H. French, Kanada.
13. Geografie turismu a rekreace, B. Barbier, Francie.
14. Srovnávací výzkum potravinových systémů světa, M. Shafi, Indie.

Pracovní skupiny schválené pro období 1984—1988 jsou následující:

1. Řízení zdrojů suchých zemí, H. Mensching, NSR.
2. Kartografie dynamického prostředí, A. Journaux, Francie.
3. Atlasy životního prostředí (společně IGU a ICA), D. P. Bickmore, Velká Británie.
4. Matematické modely, H. Béguin, Belgie a R. D. MacKinnon, USA.
5. Tropická klimatologie a lidská sídla, M. M. Yoshino, Japonsko.
6. Krajinná syntéza, E. Mazúr, ČSSR.
7. Velké světové metropole, J. Beaujeu — Garnier, Francie.
8. Historie geografického myšlení, D. Hooson, USA.
9. Geomorfologický výzkum a mapování, C. Embleton, Velká Británie.
10. Mezinárodní hydrologický program, A. Herrmann, NSR.
11. Geografie dopravy, C. Muscarà, Itálie.
12. Dynamika systémů využívání země, R. D. Hill, Hongkong.
13. Urbanizace v rozvojových zemích, M. I. Logan, Austrálie.
14. Zdroje energie a vývoj, T. R. Lakshmanan, USA a G. J. A. Ojo, Nigérie.
15. Geomorfologie říčních a pobřežních rovin, J. A. M. ten Cate, Nizozemí.
16. Geografie zdraví, Y. Verhasselt, Belgie.
17. Morfotektonika, M. Panizza, Itálie.

Pracovní skupiny skončí svoji činnost v roce 1988.

Dále byly schváleny studijní skupiny:

1. Změny podnebí.
2. Výzkum a mapování topoklimatu.
3. Politická mapa světa.
4. Vývoj území ve vysokých šířkách a nadmořských výškách.
5. Geografie a veřejná administrativa.
6. Zvládnutí krizových situací nemocí a hladu.

Výkonný výbor IGU dále posoudí zřízení skupin:

1. Dopad lidské činnosti na kras.
2. Geografie obchodních činností.
3. Geografie telekomunikace a komunikace.
4. Využívání map (společně IGU a ICA).
5. Vnímání životního prostředí a využívání zdrojů.

6. Lesy světa (zejména tropické deštné lesy).

7. Bytové zdroje a potřeby.

Prof. M. Logan poté pozval IGU do Austrálie, kde se má v roce 1988 v Sydney konat 26. mezinárodní geografický kongres. Vedoucí delegace USA prof. J. Walker oficiálně pozval IGU k uspořádání 27. mezinárodního kongresu v roce 1992 v USA. Pozvání byla přijata.

Následovalo hlasování o výkonném výboru, který byl zvolen v následujícím složení:

prezident prof. P. Scott, Austrálie.

generální sekretář a pokladník prof. L. Kosiński, Kanada,

viceprezidenti: prof. J. Vilà Valentí, Španělsko (druhé období),

prof. J. B. Ooi, Singapur (druhé období),

prof. R. Fuchs, USA (druhé období),

prof. M. F. Gutiérrez de MacGregor, Mexiko,

prof. G. Enyedi, MLR,

prof. M. Šafi, Indie,

prof. H. Th. Verstappen, Nizozemí.

Další kandidáti nedostali potřebný počet hlasů.

Po hlasování vystoupil J. Demek (ČSSR) jménem skupiny socialistických zemí s návrhem na přijetí mírové výzvy k boji za mír a proti válce. Po diskusi byl návrh přijat.

V závěru udělilo valné shromáždění čestné uznání za práci pro rozvoj geografie prof. M. Wisemu (Velká Británie) a T. Hägerstrandovi (Švédsko).

Valné shromáždění poděkovalo mezinárodnímu organizačnímu výboru v čele s prof. A. Journauxem za uspořádání kongresu 1984.

V závěrečném slově nový prezident prof. P. Scott (Austrálie) zdůraznil význam činnosti komisí, pracovních a studijních skupin pro rozvoj geografie.

Vlastní struktura mezinárodního kongresu

Zvláštností 25. mezinárodního kongresu byla skutečnost, že jednotlivá symposia a exkurze se konaly v řadě alpských zemí (Francii, NSR, Itálii, Švýcarsku, Rakousku).

Před vlastním zasedáním kongresu v Paříži se konalo 35 sympozií pořádaných jednotlivými komisemi a pracovními skupinami. Většinou byla symposia dobře organizována a měla značný vědecký význam. Tak např. akademik E. Mazúr řídil jako předseda pracovní skupiny IGU Krajině syntézy symposium č. 25 v Nice. Doc. Demek se jako místopředseda pracovní skupiny IGU Geomorfologický výzkum a mapování zúčastnil symposia č. 29 v Rakousku. Dalších sympozií se zúčastnili např. prof. dr. K. Ivanička a dr. M. Střída.

Vlastní zasedání kongresu se konalo ve dnech 27. — 31. srpna 1984 v Cité Universitaire de Paris na Boulevard Jourdan v Paříži 14. Oficiální zahájení kongresu se konalo 27. srpna 1984 odpoledne ve velkém sále Sorbonny pod předsednictvím ministra pro výchovu Jean-Pierra Chevénementa. Přítomna byla řada dalších oficiálních hostů.

Odborná jednání sjezdu byla soustředěna do 6 sekcí, tří sympozií a jedné pracovní skupiny. Jednání sekcí předsedal vždy předseda a dva moderátoři (mluvící francouzsky a anglicky). Úkolem moderátorů bylo

podat shrnutí hlavních výsledků v tematických skupinách. Poté dostal každý referující 5 minut na předvedení dokumentace. Tento pokus se však příliš neosvědčil, protože v některých sekcích tak bylo na 4 hodiny jednání až 30 referátů. Zdá se, že klasický způsob použitý např. na 27. mezinárodním geologickém kongresu v Moskvě 1984 je lepší.

Sekce nebyly uspořádány podle tradičních dílčích geografických věd, ale podle tematických okruhů, a to následujícím způsobem:

Sekce I: Přírodní prostředí.

Sekce II: Příroda a společnost.

Sekce III: Prostor a společnost.

Sekce IV: Vývoj, regionální a ekonomické plánování.

Sekce V: Výchova a výchova k povolání.

Sekce VI: Informace, dokumentace a metody.

Symposia měla následující témata:

Symposium I: Problémy horských oblastí.

Symposium II: Geografie a prostředí.

Symposium III: Kartografie, geografie a dálkový průzkum.

Pracovní zasedání se zabývalo audiovizuálními prostředky v geografické výchově.

Při prezentaci referátů na některých sekcích převládal anglický jazyk, v jiných sekcích byla zhruba rovnováha mezi anglicky a francouzsky přednesenými referáty.

Na symposiích byla větší volnost diskuse. Ke kongresu byla vytištěna abstrakta referátů. Z neznámých důvodů však značný počet zaslaných abstrakt nebyl vytištěn (včetně abstrakt řádně a včas zaslaných československými institucemi).

Dále během kongresu zasedala řada komisí a pracovních skupin IGU, zájmových skupin (např. spraš, geografové britského Společenství, geografové rozvojových zemí, projektu Alpy — Kavkaz ap.). Časové vytížení účastníků kongresu bylo značné. Výhodou však bylo, že všechna jednání probíhala v jedné budově.

V budově byly rovněž uspořádány výstavy, a to jednak vědecké výstavy map a knih, jednak prodejní výstavy. Byly rovněž vystaveny naše knihy a mapy. Na výstavě map převládaly mapy Atlasu SSR. Vystaveno bylo i několik map ČSR zpracovaných Geografickým ústavem ČSAV. Vedle klasických map budily zájem zejména družicové mapy (fotomapy) středních měřítek (např. 1 : 100 000). Město Paříž pak uspořádalo na radnici výstavu vývoje mapového zobrazení Paříže a okolí a Národní knihovna spolu s Národním geografickým ústavem výstavu Horské obrazy: od kartografických umělců k počítačům. Během kongresu byly rovněž pořádány návštěvy ve vědeckých institucích, jak v Paříži, tak i v jiných městech (např. Geomorfologického ústavu CNRS v Caen). Navštívil jsem např. Ústav fyzické geografie Sorbonny v nové budově (provoz zahájen v květnu 1984) se špičkovým světovým vybavením.

Během jednání v Paříži byly rovněž pořádány exkurze, které však bylo třeba zvlášť platit. Rovněž po sjezdu se konaly exkurze do zemí, které organizovaly sjezd. Ceny těchto exkurzí byly rovněž značně vysoké.

Organizační výbor připravil pro sjezd reprezentační publikaci Les Alpes, která se zabývá vybranými problémy pohoří a je sestavena z příspěvků geografů alpských zemí. Dále vyšla publikace La recherche géographique française (structures, thèmes et perspectives). Konečně pak organizační výbor vydal již zmíněná abstrakta referátů ve dvou svaz-

cích. Ke kongresu vyšla v jednotlivých členských zemích řada dalších publikací a zvláštních čísel časopisů. V tomto souboru úspěšně ČSSR reprezentoval Sborník ČSGS svým číslem věnovaným kongresu (2/1984) a Acta facultatis rerum naturalium universitatis Comenianae Geographica č. 24, připravená pod redakcí prof. dr. O. Bašovského, DrSc. Obě publikace byly předány vedoucím národních delegací.

Celkové hodnocení

25. mezinárodní geografický kongres pokračoval v tradici velkých komplexních geografických kongresů. Přínosem bylo tematické uspořádání hlavního zasedání v Paříži, ale jako nevhodný se ukázal způsob organizace zasedání sekcí. Na rozdíl např. od 23. mezinárodního geografického kongresu v Moskvě 1976 nepřinesl kongres nic zásadně nového. Účast na kongresu umožnila seznámit se se současnými trendy ve světové geografii, které však nejlépe odráží činnost komisí a pracovních skupin IGU. Proto hlavní vědecký význam kongresu spočíval v zasedáních komisí a pracovních skupin IGU. Pro další rozvoj naší geografie by bylo třeba zajistit větší účast českých a slovenských geografů v práci těchto vědeckých orgánů IGU. Zvýšení počtu komisí a pracovních, popříp. studijních skupin schválené na kongresu poskytuje k tomu příznivou možnost.

Důležitá byla světová výstava kartografické tvorby, která ukázala na vzrůstající význam dálkového průzkumu Země pro další vývoj geografie.

Významná je skutečnost, že se geografové z 86 států světa svou mírovou výzvou připojili ke světovému boji proti válce a za trvalý světový mír.

*(Pracoviště autora: přírodovědecká fakulta UJEP, Kotlářská 2, 611 37 Brno.)
Došlo do redakce v září 1984.*